

Poznámky k rozšíření *Matteuccia struthiopteris* na Moravě

Bemerkungen zur Verbreitung von *Matteuccia struthiopteris* in Mähren

Marie Sedláčková

SEDLÁČKOVÁ M. (1982): Poznámky k rozšíření *Matteuccia struthiopteris* na Moravě. [Notes on the distribution of *Matteuccia struthiopteris* in Moravia.] — Preslia, Praha, 54 : 243—257.

Early records of *Matteuccia struthiopteris* (L.) TODARO from Moravia have been completed by field research. Phytocoenologically, this endangered fern is confined to the communities of the alliance *Alnion glutinoso-incanae* (BR.-BL. 1915) OBERDORFER 1953 and is found in the following associations: *Pruno-Fraxinetum* OBERDORFER 1953, *Stellario-Alnetum glutinosae* (MIKYŠKA 1944) LOHMEYER 1957, *Arunco silvestris-Alnetum glutinosae* TÜXEN 1957 and *Alnetum incanae* LÜDI 1921. The distribution of *Matteuccia struthiopteris* in Moravia has been revised according to the literature data and herbarium specimens.

Okresní vlastivědné muzeum v Novém Jičíně, 28. října 12, 741 11 Nový Jičín, Československo.

ÚVOD

V roce 1896 byla Františkem Gogelou po první na Moravě objevena lokalita pérovníku pštrosího (*Matteuccia struthiopteris*). Tento doložený, v r. 1897 publikovaný nález (GOGELA 1897 : 45) a v dalších autorových příspěvcích dotýkajících se severovýchodní Moravy podobně lokalizovaný údaj (GOGELA 1898 : 4, 1902 : 110, 1903 : 135, 1904 : 88: Hukvaldy, levý břeh Ondřejnice, při Ondřejnici u Hukvald, poříčí Ondřejnice u Hukvald) v pozdější botanické literatuře přejímají PODPĚRA (1911 : 242, 1921 : 33, 1924 : 502), OTRUBA (1926 : 396), SMEJKAL (1950 : 200) a VODIČKA (1959 : 104). Maloplošný výskyt této kapradiny a patrné antropogenní ovlivnění přírodního prostředí provázené změnami vegetace v této oblasti, spíš opravňovaly předpokládat zánik více než padesát let neověřené lokality (cf. SKALICKÝ et al. 1978 : 161 až 162, kde se nevylučuje ani druhotný původ lokality). Zjištění pérovníku na levém břehu Ondřejnice v červenci 1979, doložené vegetačním snímkem, nasvědčuje ekologií stanoviště na původnost Gogelova nálezu; stalo se podnětem k ověření dalších publikovaných údajů z této oblasti a k napsání předkládaného příspěvku.

METODIKA

Fytocenologické analýzy jsou provedeny podle metody curyšsko-montpelliérské školy (KLIKA et al. 1941), řazení k vyšším sytaxonům podle Holuba a kol. (HOLUB et al. 1967). Hodnocení nižších sytaxonů na základě literárního srovnání prací dotýkajících se studované problematiky. Botanická nomenklatura je uvedena podle Ehrendorfera (EHRENDORFER 1973). Mechorosty nebyly při terénních pracích zachyceny. Rozšíření na Moravě je sestaveno v posloupnosti fytochorionů regionálně fytogeografického členění ČSR (SKALICKÝ [red.] 1977).

Při zpracování byly navštíveny tyto botanické instituce: Katedra biologie rostlin Přírodovědecké fakulty UJEP Brno (BRNU), Moravské muzeum Brno (BRNM), Krajské vlastivědné muzeum Olomouc (OLM), Ostravské muzeum (OM). Ostatní údaje laskavě poskytli RNDr. Josef Duda, CSc., Slezské muzeum Opava (OP), prom. biol. Marie Elšnerová, Muzeum jihovýchodní Moravy Gottwaldov (GM), RNDr. Alena Hájková, Okresní vlastivědné muzeum Bruntál, prom. biol. Svatava Ondráčková, Západomoravské muzeum Třebíč (ZMT), RNDr. Ivan Růžicka, Muzeum Vysočiny Jihlava (MJ), prom. biol. Kateřina Švendová, Okresní vlastivědné muzeum Český Těšín. Údaje o deponování herbářových dokladů jsou uváděny podle Index herbariorum (Ujčák et Houfek 1970). Další písemné informace k některým lokalitám sdělili RNDr. Vratislav Bednář, CSc. (Olomouc), střed. prof. Jaromír Diener (Bruntál), doc. RNDr. Miroslav Smejkal, CSc. (Brno) a RNDr. Ing. Zdeněk Vultner, CSc. (Praha). Všem srdečně děkuji za pomoc. Za prohlédnutí fytoecenologických snímků a připomínky k textu rukopisu patří srdečný dík RNDr. Zdence Neuhäuslové, CSc. a RNDr. Bohumilu Slavíkovi, CSc. (Přibram).

EKOLOGICKÁ A FYTOCENOLOGICKÁ CHARAKTERISTIKA OVĚŘENÝCH LOKALIT

Pozdější publikované údaje *Matteuccia struthiopteris* (KRIST 1933 : 303 až 304, SMEJKAL 1950 : 199, VICHEREK 1955 : 412—413, DUDA et KRKAVEC 1957 : 28, KRKAVEC 1958 : 5 et 1960 : 280—281, VODIČKA 1959 : 101—105, TOGNER 1960 : 127, VICHEREK 1961 : 143 a SKALICKÝ et al. 1978 : 72, 161) dokládají poměrně vzácný výskyt této chráněné kapradiny zahrnuté k ohroženým taxonům československé květeny (cf. HOLUB, PROCHÁZKA et ČEŘOVSKÝ 1979) na severovýchodní Moravě. Podklady pro zhodnocení ochranných podmínek současného výskytu podává rozbor ověřených lokalit v letech 1979—1980.

Hukvaldy

Lokalita se nalézá na k. ú. obce Kozlovice (2,25 km JV Hukvald) při severovýchodním úpatí kóty 409 (Skalka) mezi silniční kótou 343 (most přes Ondřejnici) a hájenkou Státní obory v inundační zóně údolního toku Ondřejnice při úpatí levobřežních svahů pahorku Skalka ve 340 m n. m. Stinné a vlhké stanoviště luhu, jasanového porostu (40—50 let) se zmlazující, avšak v této části území nepůvodní *Alnus incana*, přechází ve svahové listnaté lesy s lípou, habrem a klenem (*Tilio-Acerion*). Pérovník zde roste v kontaktní zóně údolního luhu a společenstev suťových lesů a vytváří tři izolované skupiny, z nichž střední, plošně nejrozsáhlejší zaujímá plochu cca 50 m². V r. 1979 byly zjištěny 2 plodné exempláře. Podle floristického složení, stanovištních podmínek i podle literárního srovnání (NEUHÄUSLOVÁ-NOVOTNÁ 1972) lze tento porost přiřadit k asociaci *Stellario-Alnetum glutinosae* (MIKYŠKA 1944) LOHMEYER 1957:

Kozlovice: Pod Skalkou, 340 m n. m., SV, 1°, hnědozemní glej na pískovcových bažských vrstvách, 300 m², 20. 7. 1979, E₃ 80%, E₂ 5%, E₁ 95%, E₀ 10%;

E₃: *Fraxinus excelsior* L. 4, *Alnus incana* (L.) MOENCH 2, *Acer pseudoplatanus* L. 1, *Picea abies* (L.) KARSTEN +, *Tilia cordata* MILL. +;

E₂: *Fraxinus excelsior* L. 1, *Alnus incana* (L.) MOENCH +;

E₁: *Matteuccia struthiopteris* (L.) TODARO 3, *Chaerophyllum hirsutum* L. 2, *Lamium maculatum* (L.) L. 2, *Aegopodium podagraria* L. 1—2, *Lamiasstrum montanum* (PERS.) EHREND. 1—2, *Urtica dioica* L. 1—2, *Anthriscus nitida* (WAhLENB.) HAZSL. 1, *Asarum europaeum* L. 1, *Chaerophyllum aromaticum* L. 1, *Fraxinus excelsior* L. 1, *Glechoma hederacea* L. 1, *Stachys sylvatica* L. 1, *Symphytum tuberosum* L. 1, *Circaea intermedia* EHRR. +—1, *Impatiens noli-tangere* L. +—1, *Primula elatior* (L.) HILL +—1, *Pulmonaria obscura* DUM. +—1, *Acer pseudoplatanus* L. +, *Ajuga reptans* L. +, *Alnus incana* (L.) MOENCH +, *Anemone nemorosa* L. +, *Athyrium filix-femina*

(L.) ROTH +, *Brachypodium sylvaticum* (HUDS.) P.B. +, *Campanula trachelium* L. +, *Carex sylvatica* HUDS. +, *Cirsium oleraceum* (L.) SCOP. +, *Cornus sanguinea* L. (s. 1.) +, *Dentaria glandulosa* W. et K. +, *Deschampsia cespitosa* (L.) P.B. +, *Dryopteris carthusiana* (VILL.) H. P. FUCHS +, *D. filix-mas* (L.) SCHOTT +, *Euphorbia dulcis* L. subsp. *dulcis* +, *Euonymus europaea* L. +, *Galium odoratum* (L.) SCOP. +, *Geranium robertianum* L. +, *Geum urbanum* L. +, *Heracleum sphondylium* L. +, *Lysimachia nemorum* L. +, *L. nummularia* L. +, *Mercurialis perennis* L. +, *Milium effusum* L. +, *Oxalis acetosella* L. +, *Ranunculus lanuginosus* L. +, *Rubus fruticosus* agg. +, *Scrophularia nodosa* L. +, *Ulmus glabra* HUDS. +, *Arum alpinum* SCHOTT et KOTSCHY r.

Listnaté porosty prudkých svahů s drobnou kamenitou až štěrkovitou sutí, tvořenou pískovci svrchní křídý (cf. ROTH 1964), pokrývá humósní půda blízká typu rankerové hnědozemě. Stanovištní podmínky, přítomnost habru, klenu, lípy (E₃) a floristické složení E₁ dokládají inklinaci k asociaci *Aceri-Carpinetum* KLIKA 1941 (cf. KLIKA 1941 : 12, MORAVCOVÁ-HUSOVÁ 1964 : 273—275 et HUSOVÁ 1968 : 57—69):

Kozlovice: Skalka, 365 m n. m., SV, 25°, kamenitá hnědozem, 400 m², 20. 7. 1979, E₃ 85%, E₂ 5%, E₁ 70%, E₀ 5%;

E₃: *Carpinus betulus* L. 4, *Acer pseudoplatanus* L. 2, *Tilia cordata* MILL. 1, *Fraxinus excelsior* L. +;

E₂: *Carpinus betulus* L. 1, *Tilia cordata* MILL. +;

E₁: *Asarum europaeum* L. 3, *Galium odoratum* (L.) SCOP. 2, *Impatiens noli-tangere* L. 2, *Aegopodium podagraria* L. 1, *Anthriscus nitida* (WAHLENB.) HAZSL. 1, *Circaea intermedia* EHRH. 1, *Dryopteris filix-mas* (L.) SCHOTT 1, *Lamium montanum* (PERS.) EHREND. 1, *Senecio fuchsii* C. C. GMEL. 1, *Symphytum tuberosum* L. 1, *Oxalis acetosella* L. +—1, *Actaea spicata* L. +, *Ajuga reptans* L. +, *Arum alpinum* SCHOTT et KOTSCHY +, *Athyrium filix-femina* (L.) ROTH +, *Brachypodium sylvaticum* (HUDS.) P.B. +, *Dentaria glandulosa* W. et K. +, *Dryopteris carthusiana* (VILL.) H. P. FUCHS +, *Euphorbia amygdaloides* L. +, *E. dulcis* L. subsp. *dulcis* +, *Primula elatior* (L.) HILL +, *Ranunculus lanuginosus* L. +, *Urtica dioica* L. +, *Viola reichenbachiana* JORD. ex BOREAU +.

Stonávka

V procházeném úseku údolí Stonávky mezi Hnojníkem a Komorní Lhotkou byla lokalita pérovníku (cf. KRIST 1933) ověřena s negativním výsledkem. Ždá se pravděpodobně, že pérovník zde neroste již od prováděných regulačních úprav toku (cf. VODIČKA 1959, LIBERDOVÁ 1973), kdy byla lokalita s největší pravděpodobností zničena.

Vrbno pod Pradědem

Lokalita v údolí Střední Opavy podél silnice k ústí Bílého potoka (cf. SMEJKAL 1950) představuje otevřené stanoviště se soliterou *Alnus incana*. Jedná se o fragment olšiny v zaklesnutém údolí hlavního toku při ústí lesního potůčku, která souběžně podél silnice přechází v *Calamagrostio villosae-Pi-žetum* (*Calamagrostis villosa*, *Dryopteris dilatata*, *Phegopteris connectilis*, *Avenella flexuosa*, *Oxalis acetosella*, *Vaccinium myrtillus*, *Polygonatum verticillatum*). Fyziognomie luhů údolního toku Střední Opavy s dominující *Alnus incana*, zachycené indikační druhy v blízkosti lokality (např. *Viola biflora*, *Aconitum variegatum*, *Lonicera nigra*, *Lysimachia nemorum*, cf. LŮDI 1921 : 144—146) a literární srovnání (cf. NEUHÄUSLOVÁ-NOVOTNÁ 1975 : 133, 136 až 143), dovolují začlenit fytocenologický snímek k *Alnetum incanae* LŮDI 1921:

Vrbno p. Pradědem: Železná, údolí Střední Opavy, 650 m n. m., Z, 1—2°, podmáčený glej, 200 m², 4. 10. 1979, E₃ 40%, E₂ 5%, E₁ 80%, E₀ 20%;

E₃: *Alnus incana* (L.) MOENCH 2, *Acer platanoides* L. 1, *A. pseudoplatanus* L. 1, *Fagus sylvatica* L. +, *Picea abies* (L.) KARSTEN +;

E₂: *Acer pseudoplatanus* L. 1, *Rubus idaeus* L. 1, *Ribes uva-crispa* L. emend. LAM. +, *Lonicera nigra* L. +;

E₁: *Urtica dioica* L. 3, *Petasites hybridus* G., M. et SCH. 2–3, *Cardamine amara* L. 2, *Chrysosplenium alternifolium* L. 2, *Stellaria nemorum* L. subsp. *nemorum* 2, *Athyrium filix-femina* (L.) ROTH 1, *Chaerophyllum hirsutum* L. 1, *Dryopteris filix-mas* (L.) SCHOTT 1, *Geum urbanum* (L.) 1; *Matteuccia struthiopteris* (L.) TODARO 1, *Myosotis laxiflora* RCHB. 1, *Senecio fuchsii* C. C. GMEL. 1, *Aegopodium podagraria* L. +–1, *Caltha palustris* agg. +–1, *Equisetum sylvaticum* L. +–1, *Galium palustre* L. +–1, *Myosotis palustris* agg. +–1, *Ranunculus repens* L. +–1, *Stellaria alsine* GRIMM +–1, *Acer pseudoplatanus* L. +, *Ajuga reptans* L. +, *Anthriscus nitida* (WAHLENB.) HAZSL. +, *Calamagrostis arundinacea* (L.) ROTH, *C. villosa* (CHAIX) J. F. GMEL. +, *Cardamine flexuosa* WITH. +, *Carduus personata* (L.) JACQ. +, *Daphne mezereum* L. +, *Dentaria bulbifera* L. +, *Dryopteris carthusiana* (VILL.) H. P. FUCHS +, *Epilobium montanum* L. +, *Equisetum arvense* L. +, *Festuca gigantea* (L.) VILL. +, *Fragaria vesca* L. +, *Galium aparine* L. +, *Geranium robertianum* L. +, *Gymnocarpium dryopteris* (L.) NEWM. +, *Impatiens noli-tangere* L. +, *Lamium montanum* (PERS.) EHREND. +, *Luzula luzuloides* (LAM.) DANDY et WILM. +, *Mercurialis perennis* L. +, *Oxalis acetosella* L. +, *Petasites albus* (L.) GAERTN. +, *Phyteuma spicatum* L. subsp. *spicatum* +, *Picea abies* (L.) KARSTEN +, *Poa nemoralis* L. +, *Polygonatum verticillatum* (L.) ALL. +, *Primula elatior* (L.) HILL +, *Pulmonaria obscura* DUM. +, *Ranunculus lanuginosus* L. +, *Ribes uva-crispa* L. emend. LAM. +, *Sorbus aucuparia* L. subsp. *aucuparia* +, *Stachys sylvatica* L. +, *Veronica montana* L. +, *V. beccabunga* L. +, *Viola reichenbachiana* JORD. ex BOREAU +, *Actaea spicata* L. r, *Aruncus vulgaris* RAFIN. r, *Dactylis glomerata* L. r, *Epilobium* sp. r, *Myosotis sylvatica* EHRH. ex HOFFM. r, *Poa remota* FORSELLES r, *Rumex* sp. r.

Bílá

Výskyt pérovniku je uváděn ze dvou nepříliš vzdálených stanovišť. Lokalita 1: levý břeh Bílé (Ostravice) naproti dřívější žel. stanici, podél chodníku poblíž železného mostku v 8–10leté smrkové kultuře v inundační zóně řeky (cf. VICHEREK 1955). Zmlazující *Alnus incana*, nálety *Salix cinerea*, *S. silesiaca*, rozvoj vysokobylinných druhů *Petasites hybridus*, *Urtica dioica*, *Senecio fuchsii* a trvalé podmáčení patrně umožnily zachování pérovniku v počtu 20–25 sterilních exemplářů i na této antropogenně narušené a turisticky frekventované lokalitě. Floristické složení je zřejmě z fytoocenologického snímku:

Bílá: u žel. mostku, 530 m n. m., SV, 2°, zbahnělý glej na istebňanských vrstvách svrchní křidy, 200 m², 22. 8. 1979, E₂ 70%, E₁ 90%, E₀ 5%;

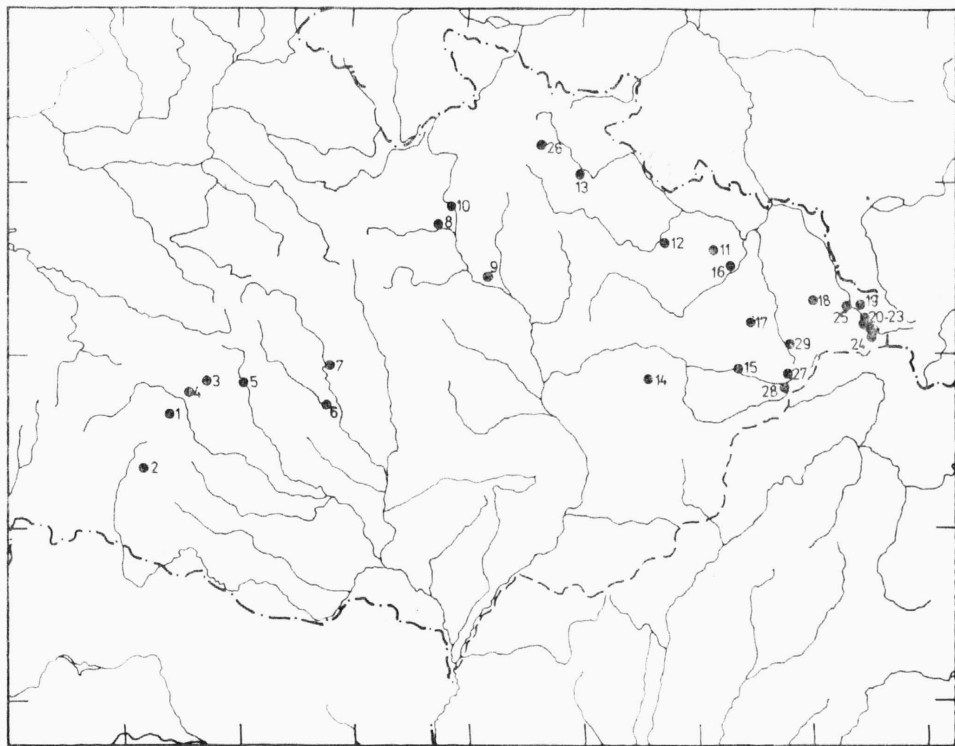
E₂: *Picea abies* (L.) KARSTEN 2, *Alnus incana* (L.) MOENCH 1, *Salix silesiaca* WILLD. 1, *Betula pendula* ROTH +, *Salix cinerea* L. +;

E₁: *Petasites hybridus* G., M. et SCH. 3, *Rubus idaeus* L. 2, *Scirpus sylvaticus* L. 2, *Senecio fuchsii* C. C. GMEL. 2, *Calamagrostis villosa* (CHAIX) J. F. GMEL. 1–2, *Hypericum maculatum* CR. 1–2, *Urtica dioica* L. 1–2, *Agrostis stolonifera* L. 1, *A. tenuis* SIBTH. 1, *Filipendula ulmaria* (L.) MAXIM. s. l. 1, *Galeopsis speciosa* MILL. 1, *Glechoma hederacea* L. 1, *Juncus effusus* L. 1, *Lycopus europaeus* L. subsp. *europaeus* 1, *Stachys sylvatica* L. 1, *Chaerophyllum aromaticum* L. +–1, *Ch. hirsutum* L. +–1, *Cirsium arvense* (L.) SCOP. +–1, *Deschampsia cespitosa* (L.) P.B. +–1, *Matteuccia struthiopteris* (L.) TODARO +–1, *Poa annua* L. +–1, *Stellaria nemorum* L. subsp. *nemorum* +–1, *Achillea millefolium* L. +, *Aconitum variegatum* L. +, *Alchemilla* sp. +, *Aegopodium podagraria* L. +, *Angelica sylvestris* L. +, *Anthoxanthum odoratum* L. +, *Astrantia major* L. subsp. *major* +, *Athyrium filix-femina* (L.) ROTH +, *Brachypodium sylvaticum* (HUDS.) P.B. +, *Calamagrostis arundinacea* (L.) ROTH +, *C. epigejos* (L.) ROTH +, *Caltha palustris* agg. +, *Cardamine amara* L. +, *Carex hirta* L. +, *C. leporina* L. +, *Dactylis glomerata* L. +, *Chrysosplenium alternifolium* L. +, *Epilobium angustifolium* L. +, *E. montanum* L. +, *E. palustre* L. +, *Festuca gigantea* (L.) VILL. +, *Fragaria vesca* L. +, *Galeopsis pubescens* BESS. +, *Galium palustre* L. +, *Geum rivale* L. +, *G. urbanum* L. +, *Heracleum sphondylium* L. +, *Holcus mollis* L. +, *Impatiens noli-tangere* L. +, *Lamium maculatum* (L.) L. +, *Lysimachia nemorum* L. +, *L. vulgaris* L. +, *Mentha longifolia* (L.) HUDS. emend. HORLEY +, *Moehringia trinervia* (L.) CLAIRV. +, *Myosotis laxiflora* RCHB. +, *Plantago lanceolata* L. +, *P. major* L. subsp. *major* +, *Poa trivialis* L. +, *Ranunculus acris* L. subsp. *acris* +, *R. repens* L. +, *Rumex sanguineus* L. +, *Sambucus racemosa* L. +, *Silene dioica* (L.)

CLAIRV. +, *Symphytum officinale* L. +, *Taraxacum officinale* agg. +, *Thalictrum aquilegifolium* L. +, *Tussilago farfara* L. +, *Vicia sepium* L. +.

Lokalita 2: pravý břeh Bílé v areálu skokanského můstku (cf. VICHEREK 1961). Podmáčený fragment rozvolněné olšiny, zde již patrně původní *Alnus incana*, je situován v příkopu mezi hřištěm a úpatím přilehlých svahů poblíž doskočiště lyžařského můstku asi ve středu obce Bílá. Otevřené a ve srovnání s předchozí lokalitou přirozenější stanoviště s dominantním výskytem pérovníku (60—80 exemplářů), provází zachycená garnitura:

Bílá, pravý břeh, cca 540 m n. m., E₃, E₂: *Alnus incana*, *Frangula alnus*, *Rubus idaeus*, *Salix silesiaca*, *S. viminalis*;

Obr. 1. — Rozšíření *Matteuccia struthiopteris* na Moravě

Abb. 1. — Verbreitung von *Matteuccia struthiopteris* in Mähren

1 — AMBROŽ 1930, 2 — DIENER 1957a, 3 — DIENER 1957b, 4 — RŮŽIČKA 1972 (MJ), 5 — ŠMARD 1943, 6 — ŠMARD 1951, 7 — KÜHN 1970, 8 — PODPĚRA 1924, 9 — BEDNÁŘ et VULTERIN 1979 ms., 10 — JANÁČKOVÁ 1970, 11 — DUDA 1980, 12 — DUDA et KRKAVEC 1957, 13 — VICHEREK 1961, 14 — LAUS 1907 (BRNU), 15 — DIENER 1972 ms., 16 — TOGNER 1960, 17 — GOGELA 1897, 18 — KRIST 1933, 19 — KILIÁN 1957 (OP), 20 — HÁJKOVÁ 1971 (OVM Frýdek-Místek), 21 — KILIÁN 1957 (OM), 22 — KOBLÍŽEK et SUTORÝ 1975 (in SKALICKÝ et al. 1978), 23 — KILIÁN 1957 (OP), 24 — GILL 1970 (OP), 25 — KILIÁN 1960, 26 — SMEJKAL 1950, 27 — VICHEREK 1955, 28 — VICHEREK 1961, 29 — VODIČKA 1959.

E₁: *Aconitum variegatum*, *Agropyron caninum*, *Asarum europaeum*, *Calamagrostis epigejos*, *Caltha palustris* agg., *Chaerophyllum hirsutum*, *Cirsium oleraceum*, *C. palustre*, *C. rivulare*, *Crepis paludosa*, *Epilobium angustifolium*, *Equisetum arvense*, *E. sylvaticum*, *Filipendula ulmaria*, *Galium palustre*, *Hypericum maculatum*, *Impatiens noli-tangere*, *Juncus articulatus*, *J. bufonius*, *J. effusus*, *J. tenuis*, *Lycopus europaeus*, *Matteuccia struthiopteris*, *Myosotis palustris* agg., *Petasites hybridus*, *Potentilla erecta*, *Ranunculus acris*, *Sanguisorba officinalis*, *Scirpus sylvaticus*, *Scrophularia nodosa*, *Scutellaria galericulata*, *Stellaria graminea*, *Typha angustifolia*, *Veratrum lobelianum*.

Ostravice

Nejbohatší beskydská lokalita se nalézá v lužním porostu na pravém břehu Ostravice asi 150 m severně ústí potoka Mazák v 420 m n. m. (cf. VODIČKA 1959). Reliéf rozčleněného aluvia se sklonem 2–3° vytváří vyhloubené sníženiny slepého lesního potůčku, v němž lze předpokládat přechodná zaplavení a dlouhodobé uchování půdní vlhkosti v průběhu vegetačního období. Půda je hlinitý hnědozemní glej na jílovcích godulských vrstev svrchní křídý. Jako dominantní druh hodnoceného porostu, zaujímá pérovník souvislou plochu cca 50 m². Ačkoli byl v r. 1979 ve vývojově heterogenní populaci zjištěn pouze jediný fertilní exemplář, dokládají optimálně vyvinuté typy (45–60 list. jařem) a převaha mladých jedinců přirozenou obnovu této populace.

Charakter floristického složení a ekologie luhu s diferenciálními druhy *Chaerophyllum hirsutum*, *Lunaria rediviva*, *Mercurialis perennis*, *Ranunculus lanuginosus* a přítomné montánní prvky *Gentiana asclepiadea*, *Ranunculus platanifolius* dovolují syntaxonomické začlenění k asociaci *Arunco silvestris-Alnetum glutinosae* TÜXEN 1957, z území Karpat dosud neuváděné (cf. NEUHÄUSLOVÁ-NOVOTNÁ 1974). Složení porostu dokumentuje fytoocenologický zápis:

Ostravice: pravý břeh řeky Ostravice, 420 m n. m., S, 2°, vlhká humósní hnědozem, 500 m², 19. 9. 1979, E₃ 90%, E₂ 25%, E₁ 85%, E₀ 10%:

E₃: *Alnus incana* (L.) MOENCH 3, *Acer pseudoplatanus* L. 2, *Fraxinus excelsior* L. 1, *Picea abies* (L.) KARSTEN +, *Prunus avium* L. +, *Ulmus glabra* HUDS. +;

E₂: *Fraxinus excelsior* L. 2, *Acer pseudoplatanus* L. 1, *Alnus incana* (L.) MOENCH 1, *Rubus caesius* L. 1, *Corylus avellana* L. +, *Picea abies* (L.) KARSTEN +, *Reynoutria japonica* HOUTT. +, *Rubus idaeus* L. +, *Sambucus nigra* L. +, *Sorbus aucuparia* L. subsp. *aucuparia* +;

E₁: *Matteuccia struthiopteris* (L.) TODARO 3, *Aegopodium podagraria* L. 2, *Lunaria rediviva* L. 2, *Salvia glutinosa* L. 2, *Asarum europaeum* L. 1–2, *Glechoma hederacea* L. 1–2, *Lamium maculatum* (L.) L. 1–2, *Mercurialis perennis* L. 1–2, *Petasites albus* (L.) GAERTN. 1–2, *Chaerophyllum hirsutum* L. 1, *Equisetum sylvaticum* L. 1, *Fraxinus excelsior* L. 1, *Oxalis acetosella* L. 1, *Rubus caesius* L. 1, *Senecio fuchsii* C. C. GMEL. 1, *Stellaria nemorum* L. subsp. *nemorum* 1, *Urtica dioica* L. 1, *Brachypodium sylvaticum* (HUDS.) P.B. +–1, *Galeopsis speciosa* MILL. +–1, *Galium odoratum* (L.) SCOP. +–1, *Geum urbanum* L. +–1, *Impatiens noli-tangere* L. +–1, *Lamiumstrum montanum* (PERS.) EHREND. +–1, *Acer platanoides* L. +, *A. pseudoplatanus* L. +, *Ajuga reptans* L. +, *Alnus incana* (L.) MOENCH +, *Anemone nemorosa* L. +, *Angelica sylvestris* L. +, *Aruncus vulgaris* RAFIN. +, *Athyrium filix-femina* (L.) ROTH +, *Carex sylvatica* HUDS. +, *Chrysosplenium alternifolium* L. +, *Circaea intermedia* EHRH. +, *Daphne mezereum* L. +, *Deschampsia cespitosa* (L.) P.B. +, *Dryopteris carthusiana* (VILL.) H. P. FUCHS +, *D. filix-mas* (L.) SCHOTT +, *Equisetum arvense* L. +, *Euphorbia dulcis* L. subsp. *dulcis* +, *Festuca gigantea* (L.) VILL. +, *Filipendula ulmaria* (L.) MAXIM. subsp. *denudata* (J. et K. PRESL) HAYEK +, *Gentiana asclepiadea* L. +, *Heracleum sphondylium* L. +, *Lycopus europaeus* L. subsp. *europaeus* +, *Lysimachia nemorum* L. +, *Milium effusum* L. +, *Poa nemoralis* L. +, *Polygonatum multiflorum* (L.) ALL. +, *Primula elatior* (L.) HILL +, *Prunus padus* L. +, *Pulmonaria obscura* DUM. +, *Ranunculus lanuginosus* L. +, *Silene dioica* (L.) CLAIRV. +, *Veronica chamaedrys* L. subsp. *chamaedrys* +, *V. montana* L. +, *Viola reichenbachiana* JORD. ex BOREAU +, *Dentaria bulbifera* L. r., *Ranunculus platanifolius* L. r.

Při ověření pérovníku v údolí Ostravice nelze opomenout alochtonní výskyt *Matteuccia struthiopteris* na strmých pravobřežních svazích nad žel. stan. Ostravice. Exotické jehličnany,

rododendrony s bylinným podrostem *Aristolochia clematitis* a dalších pěstovaných rostlin v kulturní smrčtině představují fragment devastované okrasné zahrady rekreačního střediska Severomoravské kanalizace. Není patrně pochyb, že 80–100 exemplářů pérovníku, z nichž cca 10 bylo v r. 1979 plodných, není na této lokalitě původní.

Moravice

Domoradovice: 1,5 km JV obce, na pravém břehu Moravice cca 100 m severně zbořeniště bývalé Šusterovy hájenky (cf. DUDA et KRKAVEC 1957, KRKAVEC 1958 et 1960). Lokalita patnácti sterilních exemplářů se nalézá v aluviu řeky Moravice, v olšině, kterou protéká lesní potůček u starého vodního příkopu. Lokálně podmačené sníženiny pokrývá zbahnělý hnědozemní glej. Kontaktem je kulturní smrčina. Vegetační snímek pobřežní zóny je blízký asociaci *Stellario-Alnetum glutinosae* (MIKYŠKA 1944) LOHMEYER 1957 (cf. NEUHÄUSLOVÁ-NOVOTNÁ 1972):

Domoradovice: pravý břeh Moravice, 300 m n. m., SV, 2°, hnědozemní glej, 300 m², 13. 9. 1979, E₃ 85%, E₂ 10%, E₁ 75%, E₀ 20%;

E₃: *Alnus glutinosa* (L.) GAERTN. 4, *Picea abies* (L.) KARSTEN 1, *Carpinus betulus* L. +, *Fagus sylvatica* L. +;

E₂: *Fraxinus excelsior* L. 1, *Tilia cordata* MILL. 1, *Acer pseudoplatanus* L. +, *Alnus glutinosa* (L.) GAERTN. +, *Carpinus betulus* L. +, *Euonymus europaea* L. +, *Sambucus nigra* L. +, *Sorbus aucuparia* L. subsp. *aucuparia* +;

E₁: *Carex brizoides* L. 3, *Urtica dioica* L. 2–3, *Cardamine amara* L. 2, *Chaerophyllum hirsutum* L. 2, *Rubus caesius* L. 2, *Stachys sylvatica* L. 2, *Lamium maculatum* (L.) L. 1–2, *Myosotis laxiflora* ROHB. 1–2, *Aegopodium podagraria* L. 1, *Caltha palustris* agg. 1, *Glechoma hederacea* L. 1, *Impatiens noli-tangere* L. 1, *Veronica beccabunga* L. 1, *Ajuga reptans* L. +–1, *Brachypodium sylvaticum* (HUDS.) P.B. +–1, *Circaea lutetiana* L. +–1, *Galeopsis speciosa* MILL. +–1, *Filipendula ulmaria* (L.) MAXIM. (s. l.) +–1, *Lysimachia nummularia* L. +–1, *Oxalis acetosella* L. +–1, *Phalaris arundinacea* L. +–1, *Stellaria nemorum* L. subsp. *nemorum* +–1, *Alnus glutinosa* (L.) GAERTN. +, *Angelica sylvestris* L. +, *Astrantia major* L. subsp. *major* +, *Athyrium filix-femina* (L.) ROTH +, *Calamagrostis arundinacea* (L.) ROTH +, *Carduus personata* (L.) JACQ. +, *Carex sylvatica* HUDS. +, *Chaerophyllum aromaticum* L. +, *Chrysosplenium alternifolium* L. +, *Cirsium oleraceum* (L.) SCOP. +, *Dryopteris carthusiana* (VILL.) H. P. FUCHS +, *D. dilatata* (HOFFM.) A. GRAY +, *Festuca gigantea* (L.) VILL. +, *Galeopsis tetrahit* L. +, *Hypericum maculatum* CR. +, *Lapsana communis* L. +, *Lycopus europaeus* L. subsp. *europaeus* +, *Lysimachia vulgaris* L. +, *Matteuccia struthiopteris* (L.) TODARO +, *Melica uniflora* RETZ. +, *Plantago major* L. subsp. *major* +, *Poa nemoralis* L. +, *Polygonum hydropiper* L. +, *Primula elatior* (L.) HILL +, *Ranunculus acris* L. subsp. *acris* +, *R. lanuginosus* L. +, *R. repens* L. +, *Rumex obtusifolius* (L.) (s. l.) +, *Senecio fuchsii* C. C. GMEL. +, *Stellaria holostea* L. +, *Symphytum officinale* L. +, *Sambucus nigra* L. +, *Campanula patula* L. r, *Carex digitata* L. r, *Dactylis glomerata* L. r.

Poodří

Populace 50–60 sterilních exemplářů pérovníku u Studénky n. Odrou se nalézá při západním okraji lesního komplexu Bažantnice, poblíž slepého, patrně občasné zaplavovaného ramene řeky Odry v 235 m n. m. (cf. TOGNER 1960). Mikroreliefové sníženiny a mělké terénní deprese inundačního území slepého ramene Odry odlišují floristické složení luhu, který zde tvoří mozaikové přechody mezi podmačeným typem s *Deschampsia cespitosa*, *Lamium maculatum*, *Urtica dioica* a mesofilnější fází s *Mercurialis perennis*, *Aegopodium podagraria*, *Allium ursinum*. Pérovník zde roste v kontaktní zóně uváděných ekotopů. Porost se svým floristickým složením s *Fraxinus excelsior* v E₃, E₂, *Prunus padus* v E₂, E₁ a garnitura E₁ *Aegopodium podagraria*, *Festuca gigantea*, *Geum urbanum*, *Lysimachia nummularia*, *Mercurialis perennis*, *Paris quadrifolia*, *Stachys sylvatica*, *Urtica dioica* a *Veronica montana* naznačuje inklinaci k asociaci *Pruno-Fraxinetum* OBERDORFER 1953, která

je z aluvia Odry u Kunína publikovaná (NEUHÄUSLOVÁ-NOVOTNÁ 1979 : 150—155, sn. č. 24). Přítomnost lokálně charakteristických asocičních druhů *Prunus padus*, *Carex brizoides*, *Matteuccia struthiopteris* a *Athyrium filix-femina* uváděných v originální diagnóze (cf. OBERDORFER 1953 : 49), potvrzuje zařazení fytocenologického snímku k této asociaci:

Studénka n. O.: les Bažantnice, 235 m n. m., Z, 0°, hnědozemní glej, 150 m², 28. 8. 1979, E₃ 80%, E₂ 10%, E₁ 70%, E₀ 10%;

E₃: *Fraxinus excelsior* L. 4, *Tilia cordata* MILL. +, *T. platyphyllos* SCOP. (s. l.) +;

E₂: *Fraxinus excelsior* L. 1, *Prunus padus* L. 1, *Tilia cordata* MILL. 1, *Carpinus betulus* L. +, *Crataegus laevigata* (POIR.) DC. +, *Tilia platyphyllos* SCOP. (s. l.) +;

E₁: *Urtica dioica* L. 3, *Aegopodium podagraria* L. 2, *Lysimachia nummularia* L. 2, *Cardamine pratensis* L. 1—2, *Carex remota* L. 1—2, *Glechoma hederacea* L. 1—2, *Deschampsia cespitosa* (L.) P.B. 1, *Matteuccia struthiopteris* (L.) TODARO 1, *Mercurialis perennis* L. 1, *Primula elatior* (L.) HILL 1, *Lamium maculatum* (L.) L. +—1, *Milium effusum* L. +—1, *Myosotis palustris* agg. +—1, *Veronica montana* L. +—1, *Athyrium filix-femina* (L.) ROTH +, *Carex brizoides* L. +, *C. sylvatica* HUDS. +, *Circaea lutetiana* L. +, *Festuca gigantea* (L.) VILL. +, *Fraxinus excelsior* L. +, *Geum urbanum* L. +, *Myosotis sylvatica* EHRH. ex HOFFM. +, *Paris quadrifolia* L. +, *Polygonatum multiflorum* (L.) ALL. +, *Prunus padus* L. +, *Ranunculus lanuginosus* L. +, *Rumex sanguineus* L. +, *Solanum dulcamara* L. +, *Stachys sylvatica* L. +, *Viola reichenbachiana* JORD. ex BOREAU +, *Polygonum* sp. r.

Kunov

Rozsáhlá populace pérovníku je situovaná v olšině po obou březích slepého ramene Opavy mezi místní komunikací Kunov—Skrbovice a železniční tratí Milotice n. O.—Vrbno p. Prad. při severním úpatí Tkalcovského vrchu (597) ve 425 m n. m. (cf. VICHEREK 1961, DUDA 1980, MUSIL 1980). Údolní top Opavy vytváří v prostoru obcí Kunov, Skrbovice, Široká Niva otevřené údolí. Reliéf stanovíště charakterizují terénní deprese s podmačeným typem glejové půdy. Lokalita se nalézá na kontaktu kulturní smrčiny a společenstev luhů asociací *Arunco silvestris-Alnetum glutinosae* a *Pruno-Fraxinetum*, neboť ve floristickém složení porostu jsou zastoupeny diferenciální druhy obou asociací. Vzhledem k charakteru reliéfu (okraj rozvěvené nivy), zastoupených druhů svazu *Carpinion* (*Carpinus betulus*, *Prunus avium*, *Stellaria holostea*) a charakteristických druhů asociace *Pruno-Fraxinetum* (*Prunus padus*, *Ribes rubrum*, *R. uva-crispa*) se jeví zřetelnější inklinace porostu k asociaci *Pruno-Fraxinetum* OBERDORFER 1953:

Kunov: pravý břeh Opavy poblíž splavu (1 km JZ žel. zast. Skrbovice), 425 m n. m., JV, 0° hnědozemní glej, 500 m² (10×50), 12. 8. 1980, E₃ 70%, E₂ 20%, E₁ 85%, E₀ 3%;

E₃: *Alnus glutinosa* (L.) GAERTN. 3, *Picea abies* (L.) KARSTEN 2, *Acer platanoides* L. 1, *Alnus incana* (L.) MOENCH +, *Fraxinus excelsior* L. +, *Prunus padus* L. +, *Sorbus aucuparia* L. subsp. *aucuparia* +;

E₂: *Lonicera nigra* L. 2, *Fraxinus excelsior* L. 1, *Ribes uva-crispa* L. emend. LAM. 1, *Sambucus nigra* L. 1, *Acer pseudoplatanus* L. +, *Alnus incana* (L.) MOENCH +, *Betula pendula* ROTH +, *Fagus sylvatica* L. +, *Frangula alnus* MILL. +, *Lonicera xylosteum* L. +, *Prunus avium* L. +, *P. padus* L. +, *Reynoutria japonica* HOUTT. +, *Ribes rubrum* L. +, *Sorbus aucuparia* L. subsp. *aucuparia* +, *Viburnum opulus* L. +;

E₁: *Impatiens noli-tangere* L. 3, *Mercurialis perennis* L. 2—3, *Matteuccia struthiopteris* (L.) TODARO 2, *Oxalis acetosella* L. 2, *Urtica dioica* L. 2, *Chrysosplenium alternifolium* L. 1—2, *Glechoma hederacea* L. 1, *Lamium maculatum* (L.) L. 1, *Ribes uva-crispa* L. emend. LAM. 1, *Stachys sylvatica* L. 1, *Stellaria holostea* L. 1, *S. nemorum* L. (s. l.) 1, *Anthriscus nitida* (WAHLENB.) HAZSL. +—1, *Athyrium filix-femina* (L.) ROTH +—1, *Lamium luteum* agg. +—1, *Acer platanoides* L. +, *A. pseudoplatanus* L. +, *Actaea spicata* L. +, *Aegopodium podagraria* L. +, *Ajuga reptans* L. +, *Caltha palustris* agg. (+), *Carex brizoides* L. +, *Carpinus betulus* L. +, *Circaea intermedia* EHRH. +, *Cirsium oleraceum* (L.) SCOP. +, *Crepis paludosa* (L.) MOENCH (+), *Deschampsia cespitosa* (L.) P.B. +, *Dryopteris carthusiana* (VILL.) H. P. FUCHS +, *D. filix-mas* (L.) SCHOTT +, *Equisetum sylvaticum* L. +, *Fagus sylvatica* L. +, *Festuca altissima* ALL. +, *Galeopsis speciosa*

MILL. +, *Galium aparine* L. +, *G. odoratum* (L.) SCOP. (+), *Gymnocarpium dryopteris* (L.) NEWM. +, *Maianthemum bifolium* (L.) F. W. SCHMIDT +, *Melica nutans* L. +, *Milium effusum* L. +, *Mycelis muralis* (L.) DUM. (+), *Petasites hybridus* (L.) G. M. et SCH. (+), *Phalaris arundinacea* L. +, *Phegopteris connectilis* (MICHX.) WATT +, *Phyteuma spicatum* L. subsp. *spicatum* +, *Primula elatior* (L.) HILL +, *Rubus fruticosus* agg. +, *R. idaeus* L. +, *Senecio fuchsii* C. C. GMEL. +, *Silene dioica* (L.) CLAIRV. (+), *Sorbus aucuparia* L. subsp. *aucuparia* +, *Thalictrum aquilegifolium* L. +, *Verbnum opulus* L. +, *Viola reichenbachiana* JORD. ex BOREAU (+), *Bromus benekenii* (LANGE) TRIMEN (r), *Calamagrostis arundinacea* (L.) ROTH r, *Carduus personata* (L.) JACQ. r, *Festuca gigantea* (L.) VILL. r, *Heracleum sphondylium* L. r, *Luzula pilosa* (L.) WILLD. r, *Paris quadrifolia* L. r, *Poa nemoralis* L. r, *Polygonatum verticillatum* (L.) ALL. (r).

DISKUSE K SYNTAXONOMICKÉMU HODNOCENÍ

Podle předloženého snímkového materiálu je současný výskyt *Matteuccia struthiopteris* na severovýchodní Moravě fytoocenologicky vázaný na společenstva svazu *Alno-Padion* KNAPP 1942 emend. MEDWECKA apud MATUSZKIEWICZ et BOROWIK 1957. S přihlédnutím k vertikální zonaci je možno fytocenózy ověřených lokalit z kolinního, suprakolinního, submontánního až montánního vegetačního stupně začlenit k podsvazu *Alnenion glutinoso-incanae* (BR.-BL. 1915) OBERDORFER 1953. Fytocenózy rovinatých a rozvěřených aluvií ± středních údolních toků v kolinním až suprakolinním stupni (Odra, Opava) s kontaktem k lipoým habřinám (*Tilio-Carpinenion*) a garniturou diferenciálních druhů *Angelica sylvestris*, *Brachypodium sylvaticum*, *Colchicum autumnale*, *Euonymus europaea*, *Paris quadrifolia*, *Prunus padus*, *Pulmonaria obscura*, *Ribes rubrum* a *R. uva-crispa* lze přiřadit k asociaci *Pruno-Fraxinetum* OBERDORFER 1953 (cf. NEUHÄUSLOVÁ-NOVOTNÁ 1979). Fytocenózy analyzované v zaklesnutých, průlomových údolích suprakolinního stupně mezofytika Podbeskydské pahorkatiny (Hukvaldy) a Jesenického podhůří (Domoradovice), které se vyskytují na kontaktu se společenstvy *Tilio-Carpinenion* a *Tilio-Acerion* spíš inklinují k potočním olšinám *Stellario-Alnetum glutinosae* (MIKYŠKA 1944) LOHMEYER 1957. Jejich navrženou diagnózu dokládá přítomnost diferenciálních druhů *Caltha palustris*, *Chaerophyllum aromaticum*, *Ch. hirsutum*, *Lamium maculatum*, *Chrysosplenium alternifolium*, (v karpatské oblasti *Pulmonaria obscura*, *Dentaria glandulosa*, v sudetské *Stellaria nemorum* a *S. holostea*) — cf. NEUHÄUSLOVÁ-NOVOTNÁ (1972 : 280).

Floristicky bohaté společenstvo analyzované ze submontánní okrajové části Moravskoslezských Beskyd (Ostravice) představuje mesofilnější typ luhu na humózní hnědozemní glejové půdě, na kontaktu s květnatými bučinami (*Eu-Fagenion*) s patrným vlivem karpatských i montánních elementů (*Dentaria glandulosa*, *Salvia glutinosa*, *Gentiana asclepiadea*, *Ranunculus platanifolius*). Ekologie lokality i druhová garnitura naznačují inklinaci k as. *Arunco silvestris-Alnetum glutinosae* TÜXEN 1957. Presencí v původní diagnóze uváděného diferenciálního druhu *Matteuccia struthiopteris* se porost přibližuje subasociaci *Arunco silvestris-Alnetum struthiopteridis filicastrae* TÜXEN 1957 (cf. TÜXEN 1957 : 261). Podle současného zpracování této problematiky na území ČSR (NEUHÄUSLOVÁ-NOVOTNÁ 1974) indikují přítomné diferenciální druhy *Actaea spicata*, *Lunaria rediviva*, *Mercurialis perennis*, *Phyteuma spicatum* a *Ranunculus lanuginosus* syntaxonomickou příslušnost k subasociaci *Arunco silvestris-Alnetum glutinosae mercurialisetosum* NEUHÄUSLOVÁ-NOVOTNÁ 1974.

Fytocenózy z oreofytika Hrubého Jeseníku (Vrbno p. P.) a Moravskoslezských Beskyd (Bílá) svou geografickou polohou v horských údolích mon-

tánního stupně odpovídají přirozeným horským olšinám asociace *Alnetum incanae* LÜDI 1921. Podkladem pro navrhované zařazení je přítomnost diferenciálních druhů *Aconitum variegatum*, *Gentiana asclepiadea*, *Veratrum lobelianum*, *Carduus personata*, *Poa remota* a dalších montánních druhů většinou zachycených mimo analyzovanou plochu (*Luzula sylvatica*, *Viola biflora*, *Thalictrum aquilegifolium* aj.). Syntaxonomickou příslušnost k as. *Alnetum incanae* dokládá také srovnání s originální diagnózou (cf. LÜDI 1921, p. 147: kombinace charakteristických druhů *Chaerophyllum hirsutum*, *Aegopodium podagraria*, *Geum urbanum*, *Rubus idaeus*, *Dryopteris filix-mas* a další společně přítomné druhy *Impatiens noli-tangere*, *Festuca gigantea*, *Stachys sylvatica*, *Equisetum arvense*, *Polygonatum verticillatum*, *Petasites albus*).

Podle syntaxonomické koncepce Neuhauslové (NEUHAUSLOVÁ-NOVOTNÁ 1975) lze lokalitu z Vrbna, vzhledem k absenci výrazných montánních druhů, patrně ještě přiřadit ke středohorské formě subasociace *Alnetum incanae calthetosum* KNAIF ex NEUHAUSLOVÁ-NOVOTNÁ 1975. Toto zařazení potvrzují přítomné diferenciální druhy subasociace *Caltha palustris*, *Cardamine amara* a druhy determinující středohorskou formu této subasociace *Pulmonaria obscura* a *Geum urbanum*.

ROZŠÍŘENÍ *MATTEUCCIA STRUTHIOPTERIS* NA MORAVĚ

67 Českomoravská vrchovina: Jihlava: v olšinách s přimíseným jasanem v údolí Brtničky, 5. 1929, leg. J. AMBROŽ (BRNU), AMBROŽ 1930; v olšovi na březích Brtničky u Rakštejna 9. 1932, leg. J. SUZA (BRNU); na břehu Brtničky nad zříceninou Rokštýna, 6. 9. 1932, 2. 7. 1933, 7. 1944, leg. F. JIČÍNSKÝ (ZMT); Luka u Jihlavy: údolí řeky Brtnice u mlýna Doubkov, bažinaté alnetum nad mlýnem 450–490 m, hojně, 5. 7. 1942, leg. J. DIENER (BRNM), (MJ), DIENER 1961; ad ripam sinistram fluminis Brtnička apud molam Doubkov dict. haud procul a pago Střížov, cca 445 m s. m., 16. 8. 1863, leg. M. SMEJKAL (BRNU); Olšany: cca 7,5 km V od Telče, olšina na břehu Olšanského potoka 1,2 km JZ obce, 595 m n. m., 7. 9. 1943, leg. J. DIENER (MJ), DIENER 1957a; 8 km V od Telče, v údolí Olšanského potoka, 2 km JJZ obce, 575 m n. m., 14. 4. 1976, leg. I. RŮŽIČKA (MJ); Řehořov: V Jihlavy, kolem potůčku v Jamenských lesích cca 2 km SV obce, 530 m n. m., 7. 8. 1956, leg. J. DIENER (MJ), DIENER 1957b; Bítovčice: 11 km VJV Jihlavy, v údolí potoka nad vodárenskou nádrží při okraji lesa pod olšemi, cca 2 km S obce, 520 m n. m., 27. 6. 1972, leg. I. RŮŽIČKA (MJ); „Peklo“, ad flumen Oslava, 470 m n. m., 12. 7. 1936, leg. nezn. sb.(BRNU). Mostišťe, „Peklo“, in alneto ad ripam fluminis, 300 m s. m., 18. 8. 1937, leg. G. ŠIRJAEV (BRNU).

68 Moravské podhůří Vysočiny: Velké Meziříčí: údolí Oslavy poblíž Šimáčkova mlýna na SV od Olší, ŠMARD 1943, 1944; Tišnov: levý břeh Loučky, mezi Újezdem a Dol. Loučkami, 20. 5. 1951, leg. J. ŠMARD (BRNM), ŠMARD 1951; na levém břehu potoka Loučky mezi Dol. Loučkami a Újezdem, 20. 5. 1957, leg. H. ŠMARDOVÁ (BRNU); Nedvědice pod Perštejnem: J Dolního Čepí, velmi hojně kolem břehů Svratky v délce asi 1 km, leg. E. KÜHN (BRNU), KÜHN 1970; břeh Svratky u obce Dolní Čepí, cca 450 m n. m., 8. 9. 1975, leg. F. DVOŘÁK (BRNU).

71 Dražanská vysočina: Nové Zámky u Litovle, BEDNÁŘ et VULTERIN 1979 ms.

72 Zábřežsko-uničovský úval: Zábřeh na Moravě, BUBÁK in PODPĚRA 1924, OTRUBA 1926; Bludov: cca 1 km SZ žel. stan. Bludov — zast., JV úpatí Zbové (445,3), 320 m n. m., JANÁČKOVÁ 1970.

75 Jesenické podhůří: Vítkov-Podhradí: pravý břeh Moravice v blízkosti bývalé hájovny Šustka, DUDA et KRKAVEC 1957, KRKAVEC 1958, 1960; non procul a pago Domoradovice, ad dextram ripam fluminis Moravice, alnetum ad solitudinae Šusterova hájenka ad 300 m s. m., 13. 9. 1979, leg. M. SEDLÁČKOVÁ (NJ); Kunov: olšina v údolí Opavy mezi Kunovem a Skrbovicemi na četných místech v rozsáhlém úseku, VICHEREK 1961; boční rameno pravého břehu řeky Opavy za splavem u Kunova mezi žel. tratí a silnicí, MORAVCOVÁ 1973 ms., DUDA 1980, MUSIL 1980, alnetum secundum flumen Opava inter pagos Kunov et Skrbovice, ad 425 m s. m., 12. 8. 1980, leg. M. SEDLÁČKOVÁ (NJ); Bílovec: vallis rivi Sezina inter pagos Bítov et Zbyslavice, 280 m s. m., 28. 4. 1966, leg. J. DUDA et Z. KRÍŽ (NJ), DUDA 1980.

80 Střední Pobečví: Rožnov p. R.: pravý břeh Bečvy, cca 100 m proti proudu od koupaliště, břehový porost vrb a jasanů, 390 m n. m., 5. 8. 1972, DIENER 1979 ms.

81 Hostýnské vrchy: Rajnochovice: 9. 1907, leg. H. LAUS (BRNU), zplaněná, 8. 1912, leg. H. LAUS (OP), 9. 1912, leg. H. LAUS (NJ).

83 Ostravská pánev: Studénka n. O.: lužní les, TOGNER 1960; non procul ab oppido Studénka n. O., in silva frondosa Bažantnice, occid. pars, secundum alveum fluminis Odra cca 240 m s. m., 28. 8. 1979, leg. M. SEDLÁČKOVÁ (NJ).

84 Podbeskydská pahorkatina

84a Beskydské podhůří: Hukvaldy: levý břeh Ondřejnice, cca 15 exemplářů, 1896, leg. F. GOGELA (BRNU, BRNM); při Ondřejnici pod Skalkou, 1896, leg. F. GOGELA (GM), GOGELA 1897, 1898, 1902, 1903 et 1904, PODPĚRA 1911, 1921 et 1924; non procul a pago Kozlovce, ad ripam sinistram fluminis Kozlovická Ondřejnice, ad pedem collis Skalka (409) and 345 m s. m., 20. 7. 1979, leg. M. SEDLÁČKOVÁ (NJ); Český Těšín: in alneto ad rivulum Stonávka inter pagos Komorní Lhotka et Hnojník, 400 m s. m., 5. 1932, leg. V. KRIST (BRNU), KRIST 1933.

84b Jablunkovské mezihoří: Jablunkov: na levém břehu Olše u Vlašského potoka u Milíkova, 24. 5. 1957, leg. Z. KILIÁN (OP); Kotelnický potok při ústí do řeky Olše, 24. 6. 1971, leg. A. HÁJKOVÁ (OVM) Frýdek-Místek; Písek u Jablunkova: v olšině za továrnou Kohinor na pravém břehu Olše, 20. 5., 6. et 20. 8. 1957, leg. Z. KILIÁN (OM)²; dosti hojně na prav. břehu Olše, poblíž továrny Kohinor, 1. 9. 1973, leg. E. BURŠA (OVM Český Těšín et Frýdek-Místek); apud fluminem Olše, 6. 7. 1975, leg. J. DUDA (OP); olšina na levém břehu Olše v Z části obce 400 m n. m., KOBLÍŽEK et SUTORÝ in SKALICKÝ et al. 1978; Žihla u Jablunkova: na prav. břehu Olše, 26. 6. 1957, leg. Z. KILIÁN (OP); Bukovec: u řeky Olše pod splavem na levém břehu, 16. 8. 1970, leg. J. GILL (OP, NJ); Hrádek ve Slezsku: řeka Olše u Hrádku ve Slezsku, 10. 8. 1957, leg. Z. KILIÁN (OP); dosti hojně v pobřežních křovinách a olšinách na obou březích Olše v úseku Hrádek—Bukovec, KILIÁN 1960, 1969; v olšině na lev. břehu Olše nad ústím Vlašského potoka u Hrádku, 1957, leg. Z. KILIÁN in PROCHÁZKA 1970.

Poznámky: 1-Okresní vlastivědné muzeum, 2-Ostravské muzeum.

97 Hrubý Jeseník: údolí Střední Opavy u silnice Vrbno-Jeseník, asi 4 km Z Vrbna p. P., cca 700 m, 28. 7. 1949, leg. M. SMEJKAL (BRNU), leg. M. SOUČKOVÁ et J. ŠMARD (BRNM), SMEJKAL 1950; non procul ab oppido Vrbno p. P.—Železná, secundum flumen Střední Opava, ad 650 m s. m., 4. 10. 1979, leg. M. SEDLÁČKOVÁ (NJ).

99 Moravskoslezské Beskydy

99a Radhoštské Beskydy: Bílá: na levém břehu řeky Ostravice ve smrčině naproti nádraží, cca 535 m n. m., 27. 5. 1955, leg. J. VICHEREK (BRNU), VICHEREK 1955; smrčina proti nádraží, 3. 5. 1956, leg. J. VODIČKA (OM); údolí Bílého potoka, jehličnatý les, 26. 5. 1956, leg. Z. KILIÁN (OP); nehojně ve smrčině na lev. břehu potoka Bílý naproti nádraží, 14. 9. 1976, leg. Z. KILIÁN (OM, OVM Frýdek-Místek); ad ripam sinistram fluminis Bílá, piceetum adversus stationem ferream ad 520 m s. m., 22. 8. 1979, leg. M. SEDLÁČKOVÁ (NJ); v olšině pod lyžařským můstkem u sportovního hřiště, cca 630 m n. m., 18. 7. 1960, leg. J. VICHEREK (BRNU), VICHEREK 1961; ad ripam dextram fluminis Bílá, alnetum circum suggestum niveum ad 530 m s. m., 22. 8. 1979, leg. M. SEDLÁČKOVÁ (NJ); Ostravice: lužní háj mezi nádražím a ústím potoka Mazák 12. 8. et 2. 9. 1955, 8. 5. 1957 et 10. 10. 1958, leg. J. VODIČKA (OM), VODIČKA 1959; u řeky Ostravice, 10. 10. 1958, leg. V. POSPÍŠIL (OLM); pravý břeh Ostravice na hotelem Na Mýtě, 17. 6. 1970, leg. A. HÁJKOVÁ (OVM Frýdek-Místek); cca 80 exemplářů v lužním háji, 5. 1971, leg. Z. KILIÁN (OM, OP), 8. 8. 1971, 8. 6. 1972 et 10. 7. 1973, leg. A. HÁJKOVÁ (OVM Frýdek-Místek), 4. 8. 1973 et 23. 8. 1975 leg. Z. KILIÁN (OM); vzácně v lužním lese, 30. 6. 1978, leg. Z. KILIÁN (OVM Frýdek-Místek); ad ripam dextram fluminis Ostravice, in alneto ad 490 m s. m., 19. 9. 1979, leg. M. SEDLÁČKOVÁ; in clivo adversus stationem ferream Ostravice, insitus in fragmento horti arborei ad 400 m s. m., 26. 7. 1979, leg. M. SEDLÁČKOVÁ (NJ).

Roztroušený a poměrně vzácný výskyt *Matteuccia struthiopteris* v Hrubém Jeseníku a jeho podhůří i v západokarpatské oblasti — s vysokou frekvencí v povodí Olše a Ostravice patrně nasvědčuje, že tyto lokality je možno považovat za součást původního areálu v souvislosti s dozníváním dáckého migroelementu na Moravě, datovaného do období postglaciálu (HENDRYCH et HENDRYCHOVÁ 1979). Dosud je sporné zařazení lokalit z Českomoravské vysočiny a jejího východního předhoří k dáckému elementu (cf. HENDRYCH et HENDRYCHOVÁ 1979 : 317). Uvažovaná teorie, předpokládající areálovou disjunkci a negativní výskyt komponentů květeny dácké migrace v glaciálu, hodnotí *Matteuccia struthiopteris* jako jediný příklad cirkumpolárního geo-elementu (cf. areálové diagnózy: sm/mo — temp/demo — (b). Oz (1) — 3 cirepol. in MEUSEL, JÄGER et WEINERT 1965, sm/mo — b. suboz — cirepol. in ROTHMALER 1976).

Výskyt *Matteuccia struthiopteris* v Čechách (např. RÝVA 1894, ŠTĚPÁN 1927, KOBRLE 1942, HADAČ 1943, TRÍSKA 1955, LOŽEK 1958, MORAVEC 1963, KUČERA 1964 et 1968, PROCHÁZKA 1965, 1970 et 1980, ČÍZEK 1966, BLATTNÝ 1970, NOVÝ 1970 et 1972, VANĚČEK 1973 et 1974 a PLEVA 1977) patrně souvisí s pronikáním tohoto submontánního až montánního druhu v klimaticky příznivých podmínkách nejmladšího období postglaciálu nebo mnohé lokality mohou mít novodobý alochtonní i antropochorní původ.

Při studiu rozšíření pérovníku byly z území ČSR zachyceny drobné, většinou nomenklaturní a taxonomické příspěvky: ANONYMUS (A. R.) (1917), MILDE (1853), NOVÁK (1952a,b) a VULTERIN (1962).

SOUHRN

V letech 1979–1980 byly ověřeny publikované údaje *Matteuccia struthiopteris* (L.) TODARO na severovýchodní Moravě. Na studovaných lokalitách byly provedeny fytoocenologické analýzy a z hlediska ochranných podmínek zhodnocena ekologie stanovišť, zvláště u zachovalých a ochrannýsky pozoruhodných lokalit Hukvaldy, Ostravice a Kunov.

Výskyt pérovníku je v této oblasti fytoocenologicky vázaný na společenstva luhů svazu *Alno-Padion* KNAPP 1942 emend. MEDWECKA apud MATUSZKIEWICZ et BOROWIK 1957, podsvazu *Alnenion glutinoso-incanae* (BR.-BL. 1915) OBERDORFER 1953. V souladu s vertikální zonací je možné přiřadit fytoceózy s *Matteuccia struthiopteris* v kolinním až suprakolinním stupni (Poodří, Kunov) k asociaci *Pruno-Fraxinetum* OBERDORFER 1953, v suprakolinním stupni (Hukvaldy, Domoradovice) k potočním olšinám *Stellario-Alnetum glutinosae* (MIKYŠKA 1944) LOHMEYER 1957, v submontánním stupni (Ostravice) k *Arunco silvestris-Alnetum glutinosae* TÜXEN 1957 a v montánním stupni (Hrubý Jeseník, Moravskoslezské Beskydy) k horským olšinám *Alnetum incanae* LÜDI 1921.

Součástí práce je rozšíření *Matteuccia struthiopteris* na Moravě zpracované v návaznosti na regionálně fytogeografické členění ČSR (SKALICKÝ [red.] 1977). Materiál zahrnuje literární údaje a herbářové doklady deponované ve vybraných moravských muzeích.

ZUSAMMENFASSUNG

In den Jahren 1979–1980 sind die publizierten Angaben über *Matteuccia struthiopteris* (L.) TODARO in nordöstlichem Mähren verifiziert worden. Auf den untersuchten Lokalitäten wurden phytözönologische Analysen durchgeführt und es wurde die Ökologie der Standorte vom Standpunkt der Schutzbedingungen ausgewertet, besonders bei den erhaltenen und interessanten Lokalitäten Hukvaldy, Ostravice und Kunov.

Das Vorkommen von Straussenfarn ist in dieser Gegend phytözönologisch auf die Auengesellschaften des Verbandes *Alno-Padion* KNAPP 1942 emend. MEDWECKA apud MATUSZKIEWICZ et BOROWIK 1957, des Unterverbandes *Alnenion glutinoso-incanae* (BR.-BL. 1915) OBERDORFER 1953 gebunden. Im Einklang mit der vertikalen Zonenverteilung ist es möglich, die in der kollinen bis suprakollinen Stufe verzeichneten Phytözönosen mit *Matteuccia struthiopteris* zur Assoziation *Pruno-Fraxinetum* OBERDORFER 1953, die in der suprakollinen Stufe (Hukvaldy, Domoradovice) zu Erlen-Eschenwäldern des *Stellario-Alnetum glutinosae* (MIKYŠKA 1944) LOHMEYER 1957, die in der submontanen Stufe (Ostravice) zur *Arunco silvestris-Alnetum glutinosae* TÜXEN 1957 und die in der montanen Stufe (Hrubý Jeseník, Moravskoslezské Beskydy) zu montanen Grauerlenauen *Alnetum incanae* LÜDI 1921 einzureihen.

Diese Arbeit enthält gleichfalls Angaben über die Verbreitung *Matteuccia struthiopteris* in Mähren im Zusammenhang mit der regionalphytogeographischen Gliederung der ČSR (SKALICKÝ [red.] 1977). Im Material sind Literaturangaben und Herbarienbelege auslesener mährischer Museen angeführt.

LITERATURA

- AMBRŮŽ J. (1930): Květena Jihlavska II. — Výt. Zpr. Čsl. Stát. Ref. Gymn. za r. 1928–29, Jihlava.
- ANONYMUS (A. R.) (1917): *Struthiopteris germanica*. — Die Gartenwelt, 21 : 510.
- BLATTNÝ C. (1970): Zajímavý výskyt pérovníku pěstrosího (*Matteuccia struthiopteris* (L.) Todaro) v severních Čechách. — Živa, Praha, 18 : 52.

- ČÍŽEK K. (1966): *Matteuccia struthiopteris* (L.) Todaro na Sušicku. — Zpr. Čs. Bot. Společ., Praha, 1 : 104.
- DIENER J. (1975a): Příspěvek k floristickému výzkumu Jihlavského kraje I. — Vlastiv. Sborn. Vysočiny, Jihlava.
- (1957b): Nynější stav rozsáhlé lokality pérovníku pštrosího — *Pteretis struthiopteris* (L.) Nieuwl. u Řehořova na Jihlavsku. — Preslia, Praha, 29 : 396—398.
- (1961): Pérovník pštrosí *Matteuccia struthiopteris* (L.) Todaro v údolí Brtničky na Jihlavsku. — Vlastiv. Sborn. Vysočiny, sect. natur., Jihlava, 5 : 45—50.
- DUDA J. (1980): Pérovník pštrosí — *Matteuccia struthiopteris* v Nizkém Jeseníku. — Zpr. Kraj. Vlastiv. Muz., Olomouc, no. 203 : 19—20.
- DUDA J. et F. KRKAVEC (1957): Chráněné rostliny Opavska. — 109 p., ed. Kraj. Nakl., Ostrava.
- GOGELA F. (1896): Flora von Hochwald. — Verh. Naturforsch. Ver., Brünn, 34 (1895) : 4—14.
- (1897): *Struthiopteris germanica* in Mähren. — Ibid. 35 (1896) : 45.
- (1898): Ein Beitrag zur Gegässkryptogamenflora im nordöstlichen Karpathengebiet von Mähren. — Ibid. 36 (1897) : 3—5.
- (1902): Z květeny moravských Karpat severovýchodních. — Věstn. Kl. Přírod., Prostějov, 4 : 107—112.
- (1903): Květena Beskyd moravských. — Čas. Vlasten. Spol. Mus., Olomouc, no. 77, 20 (1903) : 134—138.
- (1904): O rozšíření některých druhů rostlinných na severovýchodní Moravě. — Věstn. Kl. Přírod., Prostějov, 6 (1903) : 88—106.
- HADAČ E. et J. (1943): Příspěvek ke květeně východních Čech. — Věstn. Král. Čes. Společ. Nauk, Praha, no. 2, 3 : 1—33.
- HENDRYCH R. et H. HENDRYCHOVÁ (1979): Preliminary report on the Dacian microelement in the flora of Slovakia. — Preslia, Praha, 51 : 313—332.
- HOLUB J. et al. (1967): Übersicht der höheren Vegetationseinheiten der Tschechoslowakei. — Rozpr. Čs. Akad. Věd, cl. math.-natur., Praha, 77/3 : 52—54.
- HOLUB J., F. PROCHÁZKA et J. ČEŘOVSKÝ (1979): Seznam vyhynulých, endemických a ohrožených taxonů vyšších rostlin květeny ČSR (1. verze). — Preslia, Praha, 51 : 213—237.
- HUSOVÁ M. (1968): Synökologische Studie der Waldgesellschaften auf Amphibolitgesteinen. — In: Vegetace ČSSR, ser. A, 3 : 1—188, Praha.
- JANÁČKOVÁ H. (1970): Nové naleziště pérovníku pštrosího na severní Moravě. — Sev. Morava, Šumperk, fasc. 19 : 59, ed. Vlastiv. Úst., Šumperk.
- KILLÁN Z. (1960): Floristický průzkum Těšínských Beskyd. — Vlastiv. Ostrav. Kraje, Těšínsko, Český Těšín, 14—15 : 29—31.
- (1969): Nejvýznamnější a vzácné rostliny Těšínska. — Poznej a chraň, Ostrava, 1969 : 27—29.
- KLIKA J. (1941): Rostlinnoscilogická studie křivoklátských lesů. — Věstn. Král. Čes. Společ. Nauk, ser. math.-natur., Praha, 1941 : 1—46.
- KLIKA J. et al. (1941): Praktikum rostlinné sociologie, půdoznalství, klimatologie a ekologie. — 385 p., ed. Melantrich, Praha.
- KOBRLÉ A. (1942): Kapradiny humpoleckých lesů. — Věda Přír., Praha, 21 : 155—157.
- KRIST V. (1933): Nová lokalita pérovníku pštrosího na Těšínsku. — Přír. a Šk., Brno, 26 : 303—304.
- KRKAVEC F. (1958): Za květenou do údolí Moravice. — Vlastiv. Ostrav. Kraje, Vítkovsko, Opava, 2 : 5—6.
- (1960): Několik zajímavých rostlin na Opavsku. — Přírod. Čas. Slez., Opava, 21 : 279—282.
- KUČERA S. (1964): Nová lokalita pérovníku pštrosího (*Matteuccia struthiopteris*) na Českobudějovicku. — Sborn. Jihočes. Muz., ser. natur., České Budějovice, 4 : 169—171.
- (1968): Tři chráněné kapradiny na Kaplicku a Novohradsku. — Ochr. Přír., append. Ochr. Průzkum, Praha, 1968/3 : 9—11.
- KÜHN F. (1970): Nálezy vzácných nebo zavlčených rostlin na Moravě, II. — Pr. z Oboru Bot., Brno, 1970 : 25—28.
- LIBERDOVÁ Z. (1973): Floristické poměry horního a části středního toku říčky Stonávky. — 165 p., ms. [Dipl. pr.; depon. in: Knihovna kat. biol. rost. přírod. fak. Univ. J. E. Purkyně, Brno].
- LOŽEK V. (1958): Připomínky k ochraně Libochovické strouhy u Hluboké n. Vlt. s hlediska malakozoologie. — Ochr. Přír., Praha, 13 : 110—111.
- LÜDI W. (1921): Die Pflanzengesellschaften des Lauterbrunnentales und ihre Sukzession. — Beitr. Geobot. Landesaufn. Schweiz, Zürich, 9 : 1—364.
- MUSEL A., E. JÄGER et E. WEINERT (1965): Vergleichende Chorologie der zentraleuropäischen Flora. — Jena.
- MILDE J. (1853): Ueber eine eigenthümliche Form der fructifizierenden *Wendel von Struthiopteris germanica*. — Fl. od Allg. Bot. Ztg., 36 : 745—746.

- MORAVEC J. (1963): Příspěvek k rozšíření Pteridofyt v jihozápadních a jižních Čechách. — Preslia, Praha, 35 : 255—276.
- MORAVCOVÁ-HUSOVÁ M. (1964): Die Fagetalia-Gesellschaften des Gebirges Branschauer Wald (Branžovský hvozď) in Westböhmen. — Preslia, Praha, 36 : 272—288.
- MUSIL J. (1980): Pérovník pštrosí na Bruntálsku. — Vlastiv. Listy, Opava, 6 : 38.
- NEUHÄUSLOVÁ-NOVOTNÁ Z. (1972): Beitrag zur Kenntnis des Stellario-Alnetum glutinosae (Mikyška 1944) Lohmeyer 1957 in der Tschechischen Sozialistischen Republik (ČSR). — Folia Geobot. Phytotax., Praha, 7 : 269—284.
- (1974): Beitrag zur Kenntnis des Arunco silvestris-Alnetum glutinosae in der Tschechischen Sozialistischen Republik (ČSR). — Ibid. 9 : 217—230.
- (1975): Beitrag zur Kenntnis des Alnetum incanae in der Tschechischen Sozialistischen Republik (ČSR). — Ibid. 10 : 131—155.
- (1979): Beitrag zur Kenntnis des Pruno-Fraxinetum in der Tschechischen Sozialistischen Republik. — Ibid. 15 : 145—166.
- NOVÁK F. A. (1952a): Pérovník, Struthiopteris nebo Matteucia či Pteretis? — Preslia, Praha, 24 : 253—266.
- (1952b): Názvoslovné poznámky: Správné latinské pojmenování pérovníku pštrosího. — Čs. Bot. Listy, Praha, 4 (1951—1952) : 159—160.
- NOVÝ P. (1970): K rozšíření pérovníku (Matteucia struthiopteris (L.) Todaro) na Tachovsku. — Zprav. Západočes. Poboč. ČSBS Plzeň, no. 2 : 1—2.
- (1972): Z botanických zajímavostí Tachovska. — Sborn. Okres. Muz. Tachov, 8 : 4—8.
- OBERDORFER E. (1953): Der europäische Auenwald. — Beitr. Naturk. Forsch. SW-Deutschl., Karlsruhe, 12 : 23—70.
- OTRUBA J. (1926): Úvod ku květeně československého Slezska, 2. — Vlastiv. Sborn. Slez., Opava, 2 : 283—396.
- PLEVA F. (1977): Nová naleziště některých druhů rostlin na okrese Sokolov. — Zpr. Čs. Bot. Společ., Praha, 12 : 183—189.
- PODPĚRA J. (1911): Doplnky ku květeně moravské. — Čas. Mor. Mus., Brno, 11 : 238—253.
- (1921): Úvod ku květeně na Československém Poodří. — Sborn. Přírod. Společ. Mor. Ostrava, 1 : 1—71.
- (1924): Květena Moravy ve vztazích systematických a geobotanických. — Pr. Mor. Přírod. Společ., Brno, F10 (1924) : 393—618.
- PROCHÁZKA F. (1965): K rozšíření Pteridofyt na Šumavě a v Předšumaví. — Sborn. Jihočes. Muz., ser. natur., České Budějovice, 5 : 37—60.
- (1970): Chráněné druhy rostlin Východočeského muzea v Pardubicích. — Pr. a Stud. — Přír., Pardubice, 2 : 53—79.
- (1980): Současné změny východočeské flóry a poznámky k rozšíření chráněných druhů rostlin. — Zprav. KMVČ, append., Pardubice, 1980 : 1—134.
- ROTH Z. (1964): Geologická mapa ČSSR, Ostrava-Strahovice. — Ústř. Úst. Geol., Praha.
- ROTHMALER W. (1976): Exkursionsflora für die Gebiete der DDR und der BRD. Kritischer Band. — 811 p., Berlin.
- RÝVA V. (1894): Struthiopteris germanica. — Vesmír, Praha, 24 : 23.
- SKALICKÝ V. [red.] (1977): Regionálně fytogeografické členění ČSR. — In: Květena ČSR, Informace redakční rady no. 7 : 1—18, ed. Botanický ústav ČSAV, Průhonice.
- SKALICKÝ V. et al. (1978): Materiály ke květeně Moravskoslezských Beskyd, Podbeskydské pahorkatiny a okrajové části Ostravské pánve. (Výsledky floristického kursu Československé botanické společnosti při ČSAV ve Frýdku-Místku 4.—14. července 1975). — Pr. a Stud. Okr. Vlastiv. Muz. Frýdek-Místek, 3 : 1—245.
- SMEJKAL M. (1950): Pérovník pštrosí — Matteucia struthiopteris (L.) Todaro na Moravě a ve Slezsku. Přírod. Sborn. Ostrav. Kraje, Opava, 11 : 199—201.
- ŠMARDA J. (1943): Pérovník pštrosí na Vysočině Českomoravské. — Krása našeho Domova, Praha, 36 : 11—12.
- (1944): Floristický příspěvek ke květeně Žďárských hor. — Přír. a Šk., Brno, 36 : 195—197, 227—229 et 260—262.
- (1951): Pérovník pštrosí Matteucia struthiopteris (L.) Todaro v údolí Loučky na západní Moravě. — Čs. Bot. Listy, Praha, 4 (1951—1952) : 1.
- ŠTĚPÁN V. J. (1927): Po stopách starých nálezů. — Přír. a Šk., append., Brno, 20 : 167.
- TOGNER J. (1960): Pteretis struthiopteris (L.) Nieuwl. u Studénky nad Odrou. — Čas. Slez. Muz., ser. A, Opava, 9 : 127.
- TRÍSKA J. (1955): Pteretis struthiopteris (L.) Nieuwl. v údolí Vlášnického potoka (okres Tábor). — Ochr. Přír., Praha, 10 : 304—305.
- TÜXEN R. (1957): Der Geissbart-Schwarzerlenwald (Arunco-Alnetum glutinosae Kästner 1938). — Mitt. Florist.—Soziol. Arbeitsgem., N. F. Stolzenau/Weser, 6/7 : 258—263.

- UJČÍK J. et J. HOUFEK (1970): Index herbariorum Českoslovacorum anno 1970. (Soupis československých herbářů 1970). — In: Metodický List, 95 p., ed. Muzeologický kabinet při Nár. Muzeu v Praze.
- VANĚČEK J. (1973): Nové lokality *Matteuccia struthiopteris* (L.) Todaro na Sušicku. — Přírod. Čas. Jihočes., České Budějovice, 13 : 100—101.
- (1974): Pérovník pštrosí v jižních Čechách. — Ochr. Přír., append. Ochr. Průzkum, Praha, 29/10 : 38—40.
- VIOHEREK J. (1955): Nové nálezy některých vzácnějších rostlin z Moravskoslezských Beskyd a Hrubého Jeseníku. — Přírod. Sborn. Ostrav. Kraje, Opava, 16 : 412—417.
- (1961): Dvě nové lokality pérovníku pštrosího (*Matteuccia struthiopteris* (L.) Todaro ve Slezsku. — Přírod. Čas. Slez., Opava, 22 : 143.
- VODIČKA J. (1959): Nové nálezy *Pteretis struthiopteris* (L.) Nieuwl. v Moravskoslezských Beskydách. — Ibid. 20 : 104—105.
- VULTEBIN Z. (1962): Vorkommen des Straussfarnes *Matteuccia struthiopteris* (L.) Tod. in der ČSSR. — Drudea, Jena, 2/5—6 : 5—10.

Došlo 29. září 1980

Výročí 1982

Prof. Dr. August Bayer

* 6. 3. 1882 † 23. 2. 1942

Profesor Vysoké školy zemědělské v Brně. V botanice na pražské universitě žák prof. Velenovského; jeho disertační práce byla věnována systematickému členění čeledi brukvovitých. I v dalších pracích, především o koniferách, je hledisko systematické silně poznamenáno preferováním morfologie. První praxi prodělal jako profesor na učitelském ústavě ve svém rodném Jičíně, později v Příbrami a na reálce v Praze. Ve 20. letech se věnoval dendrologii a lesnické fytopatologii na dnešní lesnické fakultě Vysoké školy zemědělské v Brně, kde se habilitoval a v r. 1936 se stal řádným profesorem. Patřil mezi obětavé pedagogy; značné zásluhy si získal o rozšíření školního arboreta u Křtin. Mnoho materiálu získával na svých cestách, především v Karpatech, ve Švýcarsku, Francii, na Korsice, Sicílii, ve Velké Británii i ve státech skandinávských. A. Bayer monograficky zpracoval čeled koprofilních hub *Sordariaceae* ze skupiny *Pyrenomycetes*. Z několika desítek publikací byla nejpopulárnější mezi zájemci o botaniku zdatilá Botanika speciální, která vyšla jako samostatný svazek Jandova Velkého ilustrovaného přírodopisu (1916, přepracované a rozšířené vydání 1937). Jako předseda Svazu pro ochranu přírody a domoviny na Moravě věnoval mnoho energie na prosazování ochrany významných lokalit moravské i slovenské přírody a snažil se o skloubení ochrannářských zájmů s turistikou. Bayerovo anti-fašistické smýšlení jej sblížilo v době okupace s ilegálním hnutím. Zatčení na sklonku roku 1941 dlouho nepřežil; umírá přesně po dvou měsících v koncentračním táboře v Mauthausenu.

B. Slavík